

УДК: 159.955.378

Копитін І.В. аспірант кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності Запорізького національного університету
ivan-kopytin@ukr.net

ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

Анотація

В статті наводяться існуючі наукові погляди на зміст професійного мислення сучасного фахівця. Проведений аналіз робіт американських, російських та українських вчених. Визначено, що представники західної психологічної науки зосереджені переважно на конкретному об'єкті і категоріях, до яких можна віднести професійне мислення. Визначена актуальна відсутність єдиного розуміння в трактуванні сутності професійного мислення. Проаналізовані роботи західних науковців, які представлені дослідженнями професійного мислення в рамках конкретної діяльності: психотерапевт, клінічний психолог, юрист. Погляди російських та українських науковців щодо розуміння професійного мислення були розділені на суб'єктний та діяльнісний підходи. Зроблена спроба розгляду професійного мислення як окремого виду мислення, основним завданням якого є реалізація завдань та вирішення проблем певної професійної галузі. Визначена складність професійного мислення, яка зумовлена не лише психологічними механізмами його реалізації, але й особливостями певного виду професійної діяльності фахівця. Обґрунтовано розуміння професійного мислення, як мислення понадіндивідуального та соціального по своїй природі, але такого, яке реалізується за допомогою психологічних механізмів мислення особистості. Професійна спільнота визначена як носій основних вимог та критеріїв до професійного мислення фахівця. Основним психологічним механізмом, за допомогою якого реалізується професійне мислення визначена рефлексія. Визначене переважання описового підходу в розумінні сутності професійного мислення фахівця. Зроблене припущення про недостатність сучасних досліджень професійного мислення з позиції діяльнісного підходу. В якості перспективи подальшого дослідження сформульоване положення про необхідність подальшого розгляду професійного мислення з позиції діяльнісного та системного підходів.

Ключові слова: професійне мислення, практичне мислення, теоретичне мислення, професійна діяльність, фахівець.

Копытин И.В. аспирант кафедры педагогики и психологии образовательной деятельности Запорожского национального университета ivan-kopytin@ukr.net

ФЕНОМЕН ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ НАУКЕ

Аннотация

В статье приводятся существующие научные взгляды на содержание профессионального мышления современного специалиста. Проведен анализ работ американских, российских и украинских ученых. Определено, что представители западной психологической науки сосредоточены на конкретном объекте и категориях, к которым можно отнести профессиональное мышление. Определено актуальное отсутствие единого понимания в трактовке сущности профессионального мышления. Проанализированы работы западных ученых, которые представлены исследованиями профессионального мышления в рамках конкретной деятельности: психотерапевт, клинический психолог, юрист. Взгляды российских и украинских ученых на понимание профессионального мышления были разделены на субъектный и деятельностный подходы. Предпринята попытка рассмотрения профессионального мышления как отдельного вида мышления, основной задачей которого является реализация задач и решения проблем определенной профессиональной области. Определена сложность профессионального мышления, которая обусловлена не только психологическими механизмами его реализации, но и особенностями определенного вида профессиональной деятельности специалиста. Обосновано понимание профессионального мышления, как мышление надиндивидуального и социального по своей природе, но такого, которое реализуется с помощью психологических механизмов мышления личности. Профессиональное сообщество определено как носитель основных требований и критериев к профессиональному мышлению специалиста. Основным психологическим механизмом, с помощью которого реализуется профессиональное мышление определена рефлексия. Определено преобладание описательного подхода в понимании сущности профессионального мышления специалиста. Сделано предположение о недостаточности современных исследований профессионального мышления с позиции деятельностного подхода. В качестве перспективы дальнейшего исследования выдвинуто предположение о необходимости дальнейшего рассмотрения профессионального мышления с позиции деятельностного и системного подходов.

Ключевые слова: профессиональное мышление, практическое мышление, теоретическое мышление, профессиональная деятельность, специалист.

Kopytin I.V. post-graduate student of the Department of pedagogy and psychology of educational activities of Zaporizhzhya National University ivan-kopytin@ukr.net

THE PHENOMENON OF PROFESSIONAL THINKING IN MODERN PSYCHOLOGICAL SCIENCE

Annotation

The article presents the existing scientific views on the content of the professional thinking of a modern specialist. The analysis of the work of American, Russian and Ukrainian scientists. It is determined that representatives of Western

psychological science are focused on a specific object and categories, which include professional thinking. The actual lack of a common understanding in the interpretation of the essence of professional thinking is determined. Analyzed the work of Western scientists, which are represented by studies of professional thinking in the framework of specific activities: psychotherapist, clinical psychologist, lawyer. The views of Russian and Ukrainian scientists on the understanding of professional thinking were divided into subject and activity approaches. An attempt has been made to consider professional thinking as a separate type of thinking, the main task of which is the realization of tasks and the solution of problems of a certain professional field. The complexity of professional thinking is determined, which is caused not only by the psychological mechanisms of its implementation, but also by the peculiarities of a certain type of professional activity of a specialist. The understanding of professional thinking is grounded, as the thinking is supra-individual and social in nature, but one that is realized with the help of the psychological mechanisms of the personality's thinking. The professional community is defined as the carrier of the basic requirements and criteria for the professional thinking of a specialist. The main psychological mechanism by which professional thinking is realized is reflection. The prevalence of the descriptive approach in understanding the essence of professional thinking of a specialist is determined. An assumption is made about the insufficiency of modern studies of professional thinking from the position of the activity approach. As a prospect for further research, an assumption was made about the need for further consideration of professional thinking from the position of the activity and system approaches.

Keywords: *professional thinking, practical thinking, theoretical thinking, professional activity, specialist.*

Постановка проблеми і актуальність дослідження. Питання професійного мислення фахівця завжди було та є актуальним предметом дослідження психологічної науки та суміжних з нею галузей. Важливість заявленої проблеми зумовлена постійним зростанням вимог до фахівця, які є результатом динаміки суспільства. В сучасній психолого-педагогічній галузі наявна чимала кількість наукових праць, які в якості предмету свого дослідження виділяють професійне мислення. Але лише не значна частина цих робіт дають можливість здійснити змістовний теоретичний аналіз сутності феномена професійного мислення. Відсутність єдиного підходу і розуміння у трактуванні категорії професійного мислення зумовлює наявність проблеми його формування та розвитку в процесі професійної підготовки фахівця.

Аналіз останніх досліджень. Тема професійного мислення фахівця, не набула широкої актуальності в дослідженнях вітчизняних науковців. В українській науці, заявлена проблема змістовно розглядається в роботах не значної кількості вчених [3-7; 12-14]. Натомість, ґрунтовні дослідження професійного мислення серед закордонних вчених представлені більшою кількістю імен: К. Бенінгем, М. Донах'ю, М.М. Кашапов, Ю.К. Корнілов, К. Морсс, З.О. Решетова, Д. Фархем та ін.

Мета статті полягає у визначенні сутності професійного мислення сучасного фахівця на основі аналізу існуючих точок зору серед вітчизняних та закордонних науковців.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз показав, що методологічний підхід західних вчених базується на розгляді професійного мислення в контексті певної професії. Так Д. Фархем, досліджуючи професійне мислення психотерапевта, визначає його як особистісну здатність, яка забезпечує чіткий і критичний аналіз процесу прийняття рішення та можливість здійснювати рефлексію [22, с. 556].

М. Донах'ю та К. Морсс, розглядаючи професійне мислення в рамках діяльності психотерапевта, вказують на те, що воно включає в себе комбінацію обговорення (комунікацію), раціонального та клінічного мислення, професійне знання та досвід отриманий з попередніх знань (свого роду метазнання) [19, с. 4].

Досить цікавою є позиція К. Бенінгем та Е. Мурс, які, продовжуючи дослідження професійного мислення психотерапевта, визначають його як поєднання рефлексивної та доказової стратегій здійснення професійної діяльності, яка в той самий час зазнає впливу зовнішніх чинників серед яких: професійні, практичні, організаційні, соціокультурні та політично-економічні [21].

Дж.І. Перрі, розкриваючи зміст професійного мислення юриста, вказує на те, що воно виступає для фахівця певною формою саморефлексії та самосвідомості основним завданням яких є гармонізація етичних аспектів і соціальних наслідків практики права. Тобто, професійне мислення фахівця є певною формою його саморозвитку та самовизначення, яке забезпечує інтеграцію його картини світу в соціальне середовище [23, с. 162].

Ф. Бенкс досліджуючи професійне мислення вчителя відзначає, що воно повинно забезпечувати рефлексивну оцінку того, як наявні знання вчителя впливають на учнів в процесі навчання. На думку вченого, професійне мислення вчителя являє собою персоналізований предметний конструкт, який є результатом поєднання знань про суб'єкта навчання (школяра, учня) знання предмету та педагогічних знань [20].

Роботи російських вчених відображають розуміння професійного мислення як певної категорії. Так, наприклад, М.М. Кашапов відзначає, що воно є узагальненим відображенням у свідомості фахівця значущих фактів, явищ, процесів в їх необхідних, істотних зв'язках і відносинах, характерних для даного виду діяльності. Науковець визначає професійне мислення як сукупність таких інтелектуальних умінь, реалізація яких забезпечує успішне здійснення професійної діяльності. Воно є узагальненим відображенням в свідомості фахівця значущих фактів, явищ, процесів в їх необхідних, суттєвих зв'язках і відношеннях, що характерні для даного виду діяльності [8].

А.Ю. Наугольних вказує на наявність подвійного підходу до інтерпретації сутності професійного мислення як: 1) психічного механізму, який існує лише в динаміці професійної діяльності, і 2) як деякого досягнутого

стану інтелекту, що зберігає свої якості і поза безпосереднім виконанням діяльності [11, с. 75].

З.О. Решетова вважає, що професійне мислення фахівця має на увазі особливості мислення фахівця в процесі практичної діяльності, що дозволяють йому успішно вирішувати професійні завдання на високому рівні майстерності: швидко, точно, оригінально вирішувати як типові, так і нетипові завдання у певній предметній галузі. Водночас, науковець зазначає, що термін «професійне мислення» використовується в психології скоріше інтуїтивно, а не як дефініція, що має чітке визначення. Це скоріше назва деякої проблемної галузі, використання якої дозволяє відокремити її від інших [16, с. 63].

На думку Г.М. Топузової професійне мислення забезпечує фахівцеві пізнання сутності виробничих процесів, виявлення їх закономірностей через мисленнєву діяльність, втілення професійних знань, умінь та якостей особистості у професійній діяльності та поведінці, а також використання професійного досвіду, отриманого як у власній діяльності, так і при вивченні діяльності інших фахівців [18, с. 15].

І.В. Тараскіна під професійним мисленням розуміє рефлексивну розумову діяльність направлену на вирішення професійних завдань [17, с. 221]. Вчена наголошує, що розвинуте професійне мислення є однією з найважливіших психологічних передумов ефективної діяльності в різних сферах праці. На її думку, саме таке мислення допомагає підготувати особистість, затребувану на ринку праці, розвивати в учнів потребу в саморозвитку, зацікавленість в знаннях трансформаціях, психологічних знаннях, знаннях-інструментах, які дозволять майбутнім фахівцям підвищувати свою кваліфікацію, швидко орієнтуватися в стрімкому потоці різноманітної інформації [17].

О.В. Лопанова, досліджуючи професійне мислення в контексті педагогічної діяльності, визначає його як інтегральне, багаторівневе відображення та перетворення в узагальненому вигляді об'єктивних характеристик педагогічного процесу, які детерміновані його цілями і задачами, особистісними особливостями його учасників [9, с. 383].

О.О. Полякова розуміє професійне мислення як деякі особливості мислення фахівця, які дають йому змогу успішно виконувати професійні задачі на високому рівні майстерності: швидко, точно, оригінально вирішувати як стандартні так і не стандартні завдання в тій чи іншій предметній галузі [15, с. 143].

Згідно Г.Г. Валіуліній професійне мислення – це продуктивне, творче мислення, так як має своїм продуктом професійні рішення і більш віддаленим результатом – професійні дії. Творча складова професійного мислення повинна зазнавати певних змін в процесі професіоналізації, іншими словами, розвиток професійного мислення як більш об'ємної якості включає в себе і розвиток творчого мислення, а також креативності [2, с. 9].

А.К. Маркова виокремлює професійне мислення як окремий тип, який спрямований на використання прийнятих саме в даній професійній сфері прийомів рішення проблемних задач, способів аналізу професійних ситуацій,

прийняття професійних рішень, способів вичерпування змісту предмету праці [10, с. 122].

В.П. Андронов відзначає, що нормування професійного мислення повинно здійснюватися на основі саме теоретичного типу мислення. При таких умовах воно буде одночасно і творчим, діалектичним. На наш погляд, такий підхід дає можливість не просто виконувати свої обов'язки, але й організовувати як професійний так і особистісний розвиток [1, с. 79].

Аналіз наявних вітчизняних наукових праць [3-7; 12-14] показав, що дослідження професійного мислення здійснюється в його теоретичному та практичному проявах. На думку Н.І. Пов'якель дослідження професійного мислення відбувається в двох основних площинах: як вищий рівень розвитку мислення (ідеальне мислення, мислення вищого рівня – «акме»), що тісно пов'язаний з ментальністю, самосвідомістю, професійною компетентністю та професіоналізмом взагалі; як фахово-професійне мислення з точки зору специфіки фаху, діяльності, класів завдань, технологій їх вирішення. При цьому професіоналізм мислення обмежується критеріями та межами відповідної професії, специфікою професійної діяльності [14, с. 14].

Досліджуючи особливості професійного мислення практичного психолога Н.І. Пов'якель визначає його специфічні особливості через особливості професійно-предметного простору. При цьому, науковець відзначає, що професійне мислення психолога-практика – це, з одного боку практичне мислення, конкретне, конструктивне та оперативне. А з іншого – мислення, яке має характеристики теоретичного, системного та діалектичного [13, с. 144]. При цьому, дослідниця виділила такі особливості, характеристики професійного мислення психолога-практика: необхідність та вміння «бачити» проблему, рефлексивність, індивідуалізованість, конкретність, гнучкість, швидкісні характеристики (динамічність, оперативність, лабільність, моторність), творчі характеристики (гнучкість та не ригідність рішень, динамічність). На основі положень дослідниці можемо сказати, що професійне мислення – це тип мислення, який відповідає вимогам та потребам певної професії. Варто звернути увагу на те, що складність професійного мислення, перш за все визначається видом професійної діяльності. Чим складніший об'єкт професійної діяльності фахівця, чим багатша його структурна організація тим багатшу функціональну відповідність повинно забезпечувати професійне мислення. О.І. Панченко визначає професійне мислення як надскладний феномен; як системоутворювальний компонент професійної компетентності майбутнього фахівця; як сукупність послідовних мисленнєвих дій фахівця, спрямованих на вирішення проблем його професійної діяльності із участю духовності та рефлексії [12, с. 164].

Л.Р. Джелілова вважає що професійне мислення – це складне особистісне утворення, яке регулюється соціальними та індивідуальними критеріями, тісно пов'язане з реальною життєдіяльністю людини, зокрема з професійним навчанням та вченням, професійним розвитком та саморозвитком, професійним вихованням та самовихованням [7, с. 94]. Іншими словами, хоча професійне мислення і розглядається, в даному випадку, як особистісне

утворення, його нормування відбувається також за зовнішніми, соціальними критеріями.

Серед сучасних українських науковців, найбільш повно та змістовно феномен професійного мислення досліджений Т.Є. Гурую. Науковець визначає професійне мислення як надскладний, інтегративний, поліпроцесуальний і полісистемний феномен; особливий вид мислення, що забезпечує вирішення фахівцем проблем його професійної діяльності і професійного розвитку, функціонує на предметно-орієнтованому, діяльнісно-орієнтованому та методологічному рівнях завдяки різнорівневій рефлексії [4, с. 72].

Психолог виділяє наступні особливості професійного мислення: спрямоване на відкриття законів, шляхів перетворення певного об'єкта, його властивостей; має специфічні узагальнення, адекватні ситуаціям дії; має індивідуальний характер; забезпечується складно структурованою системою знань, у яку вплетені як наукові знання, як усвідомлені, так і інтуїтивні, складно вербалізовані знання, що є продуктом професійного досвіду фахівця; є полісистемним; за своїм змістом складається з таких базових компонентів, як ціннісно-мотиваційний, понятійно-змістовий, операційний та рефлексивний; визначається двома рівнями функціонування – ситуативним та понадситуативним.

О.І. Гура і Т.Є. Гура наводячи особливості професійного мислення відзначають, що воно є: соціальним, понадіндивідуальним явищем і визначається нормами професійної спільноти, відтак його властивостями є неперервність, складно структурованість, процесуальність, поліфункціональність [3, с. 39].

Дотримуючись позиції діяльнісного підходу, в аналізі наукових точок зору вітчизняних та зарубіжних науковців, ми можемо зробити припущення про те, що професійне мислення можна віднести до окремого виду мислення, яке має на меті «обслуговування» потреб певної професійної сфери. Як і феномен мислення взагалі, професійне мислення є не менш складним, адже ґрунтується не лише на психологічних, але й соціально-культурних законах протікання. Більше того, професійне мислення, в своїй основі, має певні (професійні, наукові) знання, на основі яких воно розгортається (Ф. Бенкс, М. Донах'ю та К. Морсс, Г.М. Топузова). Професійне мислення завжди передбачає наявність багатьох мисленнєвих процесів, які відображаються в першу чергу в розумінні (як особливої мисленнєвої діяльності) змісту, особливостей професійних завдань та в процесі планування, а відповідно і контролю їх виконання.

В рамках нашого дослідження, ми робимо припущення про те, що професійне мислення по своїй природі є феноменом соціально-культурним, що проявляється в його нормованості, критеріях ефективності носіями яких завжди виступає професійна спільнота. Адже, основне завдання фахівця – це практична реалізація об'єктивних характеристик виробничого процесу, які так чи інакше зафіксовані у вигляді певних моделей, норм, інструкцій і т.д. Як результат, потрапляючи в ситуацію професійної діяльності, фахівець починає реалізовувати закладені професійною спільнотою норми, що дає нам підставу

робити припущення про понадіндивідуальний характер професійного мислення по природі та індивідуально-психологічний по механізмам реалізації. Отже, професійне мислення, на наш погляд, є окремим, складним, поліпроцесуальним і надіндивідуальним видом мислення, соціальним по своїй природі та рефлексивним за механізмами; воно визначається нормами професійної спільноти, ґрунтується на науковому знанні та спрямовано на вирішення професійних завдань і проблем.

Висновки. На сьогоднішній день, в сучасній психологічній науці можна виділити два основні підходи розгляду заявленої проблеми. Перший підхід полягає в дослідженні професійного мислення з позиції діяльнісного підходу, в рамках якого ця категорія розглядається через призму специфіки фаху, галузі діяльності, класів і типів професійних завдань та проблем, технології та способів їх вирішення. Другий підхід полягає в розгляді професійного мислення із суб'єктної позиції, як певної особистісної властивості, джерелом якої є сам фахівець та розвиток якого залежить від особистісних властивостей, задатків і т.д. В рамках нашого дослідження, ми сформуваємо власне розуміння професійного мислення, яке, на наш погляд, являється окремим, складним, поліпроцесуальним, надіндивідуальним видом мислення, який є соціальним по своїй природі та рефлексивним за механізмами, визначається нормами професійної спільноти, ґрунтується на науковому знанні та спрямований на вирішення професійних завдань і проблем.

Перспективи подальших досліджень, на наш погляд, вбачаються в подальшій розробці категорії професійного мислення з позиції діяльнісного та системного підходів. Адже наглядне переважання в психологічній науці суб'єктного підходу у вивченні професійного мислення, відмова більшості вчених від діяльнісного, системного підходу призводить лише до простого накопичення фактів конкретних теоретичних та емпіричних досліджень, які не вносять ясності в сутність феномену професійного мислення, не розкривають його природу, механізми реалізації і тим самим способи розвитку.

Список використаних джерел

1. Андронов В.П. Типы и основные компоненты профессионального мышления специалиста / В.П. Андронов // Интеграция образования. – 2014. – № 1(74). – С. 77-81.
2. Валиулина Г.Г. Методы диагностики профессионального мышления студентов / Г.Г. Валиулина // Психологические исследования. – 2013. – Т. 6. – № 27. – С. 7-21.
3. Гура О.І. Суб'єктні характеристики професійного мислення психолога / О.І. Гура, Т.Є. Гура // Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. Випуск 53. – С. 38-46.
4. Гура Т.Є. Особливості генези професійного мислення майбутніх психологів у процесі фахової підготовки / Т.Є. Гура // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : психологічні науки. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. – № 1. – 216 с. – С. 70-80.

5. Гура Т.Є. Професійне мислення психолога: процесуальний аспект / Т.Є. Гура // Теорія і практика сучасної психології. – 2012. – Вип. 5. – С. 9-13. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tpcp_2012_5_4
6. Джелілова Л.Р. Психологічні особливості розвитку професійного мислення у майбутніх вчителів початкової школи : дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Лілія Рефіківна Джелілова. – Одеса, 2008. – 236 с.
7. Кашапов М.М. Психология профессионального педагогического мышления / М.М. Кашапов. – Ярославль, – ЯГУн-т им. П.Г. Демидова, – 2000. – 447 с.
8. Лопанова Е.В. Развитие профессионального мышления педагога в процес се повышения квалификации / Е.В. Лопанова // Сибирский педагогический журнал. – 2008. – № 1. – С. 382-392.
9. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М. : Профиздат, 1996. – 253 с.
10. Наугольных А.Ю. Профессиональное мышление переводчика как категория дидактики перевода / А.Ю. Наугольных // Вестник ПГТУ. Проблемы языкознания и педагогики. – 2010. – № 4. – С. 73-79.
11. Панченко О.І. Сутнісний зміст дефініції „професійне мислення” особистості в психолого-педагогічній літературі / О.І. Панченко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. Праць. – Вип. 44. – Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2015. – С. 160-166.
12. Пов'якель Н.І. Феноменологія професійного мислення психолога практика у просторі сучасної вищої освіти / Н.І. Пов'якель // Наука і освіта. – 2007. – № 4-5. – С. 142-146
13. Пов'якель Н.І. Саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів / Автореф. дис. д-ра психол. наук: 19.00.07 / Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2004. – 40 с.
14. Полякова О.О. Формирование профессионального мышления: проблема универсальной теоретической модели / О.О. Полякова // Интеграция образования. – 2003. – № 2. – С. 141-145.
15. Решетова З.А. Психологические основы профессионального обучения / З.А. Решетова. – М. : Издательство Московского университета, 1985. – 208 с.
16. Тараскина И.В. Изучение уровня развития компонентов профессионально-педагогического мышления студентов / И.В. Тараскина // Гуманитарий : актуальные проблемы гуманитарной науки и образования. – 2005. – № 1 (5). – С. 221-222.
17. Топузова А.Н. Формирование профессионального мышления у студентов управленческих специальностей в вузе: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Анна Николаевна Топузова. – Магнитогорск, 2004. – 21 с.

18. Donaghy M.E. Morss K. Guided reflection: A framework to facilitate and assess reflective practice within the discipline of physiotherapy / M.E. Donaghy, K. Morss // *Physiotherapy Theory and Practice*. – 2006. – No 16. – pp. 3-14.
19. Banks F. DEPTH – Developing Professional Thinking for Technology Teachers: An International Study // Режим доступа: <https://pdfs.semanticscholar.org/46ed/55583a1237f5c4f9b5db2fe4a8cc8c3dd485.pdf>
20. Bannigan K., Moores A. A model of professional thinking: Integrating reflective practice and evidence based practice // Режим доступа: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1019.1308&rep=rep1&type=pdf>
21. Parham D. Towards professionalism: The reflective therapist. / D. Parham // *American Journal of Occupational Therapy*. – No 41. – pp. 555-560. 22. Perry J.E. Thinking Like a Professional / J. Perry // *Journal of legal education*. – 2008. – No 58 (2). – pp. 159-165.

Referances transliterated

1. Andronov V.P. Tipy i osnovnye komponenty professionalnogo myishleniya spetsialista / V.P. Andronov // *Integratsiya obrazovaniya*. – 2014. – № 1(74). – S. 77-81
2. Valiullina G.G. Metody diagnostiki professionalnogo myishleniya studentov / G.G. Valiulina // *Psihologicheskie issledovaniya*. – 2013. – T. 6. – № 27. – S. 7-21.
3. Gura O.I. Subyektni harakterystyky profesiynogo mislennya psihologa / O.I. Gura, T.E. Gura // *Visnik HNPU Imeni G.S. Skovorody. Psihologiya*. Vipusk 53. – S. 38-46.
4. Gura T.E. Osoblyvosti Genezy profesiynogo mislennya maiybutnih psihologiv u protsesi fahovoyi psdgotovki / T.E. Gura // *Zbirnik naukovih prats Natsionalnoyi akademiyi Derzhavnoyi prikordonnoyi sluzhbi Ukrayini. Seriya : psihologichni nauki*. – Hmelnitkiy : Vidavniststvo NADPSU, 2015. – № 1. – 216 s. – S. 70-80.
5. Gura T.E. Profesiynne mislennya psihologa: protsesualniy aspekt / T.E. Gura // *Teoriya i praktika suchasnoyi psihologiyi*. – 2012. – Vip. 5. – S. 9-13. – Rezhim dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tpcp_2012_5_4
6. Dzhelilova I.R. Psihologichni osoblivosti rozvitku profesiynogo mislennya u maybutnih vchiteliv pochatkovoyi shkoli : dis. ... na zdobuttya nauk. stupenya kand. psihol. nauk : spets. 19.00.07 «Pedagogichna ta vikova psihologiya» / Liliya Refikivna Dzhelilova. – Odesa, 2008. – 236 s.
7. Kashapov M.M. Psihologiya professionalnogo pedagogicheskogo myishleniya / M.M. Kashapov. – Yaroslavl, – YaGUn-t im. P.G. Demidova, – 2000. – 447 s.
8. Lopanova E.V. Razvitie professionalnogo myishleniya pedagoga v protsesse povyisheniya kvalifikatsii / E.V. Lopanova // *Sibirskiy pedagogicheskiy zhurnal*. – 2008. – № 1. – S. 382-392.
9. Markova A.K. Psihologiya professionalizma / A.K. Markova. – M. : Profizdat, 1996. – 253 s.

10. Naugolnyih A.Yu. Professionalnoe myishlenie perevodchika kak kategoriya didaktiki perevoda / A.Yu. Naugolnyih // Vestnik PGTU. Problemyi yazykoznaniiya i pedagogiki. – 2010. – № 4. – S. 73-79.
11. Panchenko O.I. Sutnisniy zmist definitsiyi „profesiyne mislennya” osobistosti v psihologo-pedagogichniy literaturi / O.I. Panchenko // Problemi Inzhenerno-pedagogichnoyi osviti: zb. nauk. Prats. – Vip. 44. – Harkiv: Ukrayinska Inzhenerno-pedagogichna akademiya, 2015. – S. 160-166.
12. Pov'yakel N.I. Fenomenologiya profesijnogo mislennya psihologa praktika u prostori suchasnoyi vischoyi osviti / N.I. Pov'yakel // Nauka i osvita. – 2007. – № 4-5. – S. 142-146
13. Pov'yakel N.I. Samoregulyatsiya profesijnogo mislennya v sistemI fahovoYi pIdgotovki praktichnih psihologIv / Avtoref. dis. d-ra psihol. nauk: 19.00.07 / Nats. ped. un-t Im. M.P.Dragomanova. – K., 2004. – 40 s.
14. Polyakova O.O. Formirovanie professionalnogo myishleniya: problema universalnoy teoreticheskoy modeli / O.O. Polyakova // Integratsiya obrazovaniya. – 2003. – № 2. – S. 141-145.
15. Reshetova Z.A. Psihologicheskie osnovyi professionalnogo obucheniya / Z.A. Reshetova. – M. : Izdatelctvo Moskovskogo universiteta, 1985. – 208 s.
16. Taraskina I.V. Izuchenie urovnya razvitiya komponentov professionalno pedagogicheskogo myishleniya studentov / I.V. Taraskina // Gumanitariy : aktualnyie problemyi gumanitarnoy nauki i obrazovaniya. – 2005. – № 1 (5). – S. 221-222.
17. Topuzova A.N. Formirovanie professionalnogo myishleniya u studentov upravlencheskih spetsialnostey v vuze: avtoref. dis. na soiskanie uchenoy stepeni kand. ped. nauk: spets. 13.00.08 «Teoriya i metodika professionalnogo obrazovaniya» / Anna Nikolaevna Topuzova. – Magnitogorsk, 2004. – 21 s.
18. Donaghy M.E. Morss K. Guided reflection: A framework to facilitate and assess reflective practice within the discipline of physiotherapy / M.E. Donaghy, K. Morss // Physiotherapy Theory and Practice. – 2006. – No 16. – pp. 3-14.
19. Banks F. DEPTH – Developing Professional Thinking for Technology Teachers: An International Study // Режим доступа: <https://pdfs.semanticscholar.org/46ed/55583a1237f5c4f9b5db2fe4a8cc8c3dd485.pdf>
20. Bannigan K., Moores A. A model of professional thinking: Integrating reflective practice and evidence based practice // Режим доступа: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1019.1308&rep=rep1&type=pdf>
21. Parham D. Towards professionalism: The reflective therapist. / D. Parham // American Journal of Occupational Therapy. – No 41. – pp. 555-560. 22. Perry J.E. Thinking Like a Professional / J. Perry // Journal of legal education. – 2008. – No 58 (2). – pp. 159-165.

*Авторське право (с) 2019 Копитін Іван Володимирович Копитін Іван
Володимирович*

Accepted: 19.02.2019

Reviewed: 05.03.2019

Published: 02.04.2019

DOI: <https://doi.org/10.31108/3.2019.3.1.2>